

and writers. On the example of the work A. Nazaruk «Roksolana» shows Roksolany ambiguity figures as the only woman in a Muslim country that enjoyed prestige and honor of the ruler of a mighty state. The basic arguments in favor of that work can describe specific historical events and be involved in lessons of history of Ukraine and Ukrainian literature. Described figure Ukrainian woman who left a mark in world history. The concept of a binary lesson and the possibility of its use in teaching the history of Ukraine and Ukrainian literature.

Keywords: binary lesson, interdisciplinary communication, the structure of the lesson, the lesson binary methods of integration.

Василіук О. С., аспірантка кафедри методики обучения общественных дисциплин и гендерного образования, Институт исторического образования Национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова (Украина, Киев), milawe4ka_08@mail.ru

Методика проведення бінарних уроків по українській літературі і історії України у учасників 8-х класів на прикладі судби жінки в історії України XVI в. (по произведенню О. Назарука «Роксолана»)

Представлены методика проведения бинарного урока, взаимодействие междисциплинарных связей истории Украины с украинской литературой, эффективность и результативность проведения уроков такого типа. Охарактеризована фигура украинской женщины в истории XVI века на основе исследований иностранных и украинских ученых и писателей. На примере произведения О. Назарука «Роксолана» показано неоднозначность фигуры Роксоланы, как единственной женщины в мусульманском государстве, которая пользовалась авторитетом и уважением у правителя могущественного государства. Приведены основные аргументы в пользу того, что произведение может описать конкретные исторические события и быть задействованным на уроках истории Украины и украинской литературы. Описана фигура украинской женщины, которая оставила след во всемирной истории. Раскрыто понятие бинарного урока и возможности его применения в преподавании истории Украины и украинской литературы.

Ключевые слова: бинарный урок, междисциплинарные связи, структура урока, методика проведения бинарного урока, интеграция.

* * *

УДК 338.482(4)+338.482(477)«20»

Корсак Р. В., доктор історичних наук, професор кафедри туристичної інфраструктури і сервісу, факультет «Туризм», Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), korsakr@inbox.ru

Берець А. В., магістр фаху «Туризмознавство», Ужгородський національний університет (Україна, Ужгород), nberets93@mail.ru

РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ТА ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Розглянуто політику Європейського союзу в туристичній індустрії. Аналізуються законодавчі акти, що регламентують туристську діяльність країн-учасниць та практика створення національних туристських адміністрацій, які сприяють розвитку туристичної галузі країн. Особливо оцінено можливість співпраці, використання досвіду Європейського союзу Україною.

Ключові слова: туризм, Європейський союз, політика в галузі туризму, національні туристські адміністрації, співробітництво.

Європейський союз (ЄС) є найбільшим в світі економічним і політичним інтеграційним об'єднанням і займає позиції одного з лідерів міжнародного туризму. Він створює та впроваджує програми щодо розвитку туристичної галузі, тим самим збагачуючи себе у сфері економіки. Зокрема, пріоритетами в країнах ЄС є поліпшення соціальних умов та зайнятості населення, підвищення якості наданих туристичних послуг, захист прав споживачів. Особливо було взято курс на європейському ринку щодо туристського продукту, який повинен не лише відповідати високій якості, але й бути екологічно безпечним. Можна перерахувати ще безліч

позитивних впроваджень в сферу туризму в країнах ЄС, які будуть характеризувати цей союз як яскравий приклад розвитку туризму для країн світу. Відносно України, то навіть близьке сусідство з країнами ЄС допомогло лише декілька років назад взяти чіткий курс на розвиток туристичної індустрії. Хоча тут зосереджені потужні джерела для формування і становлення туризму як до прикладу багата історія, природна спадщина, етнічні особливості, культура, традиції, кухня. Найбільшою проблемою все ж таки в Україні є відсутність та формування адекватної туристичної політики, зважаючи на те, що туризм є пріоритетною сферою нашої країни, саме його розвиток визначає спеціалізацію країни у майбутньому. І взагалі співпраця з країнами Європейського Союзу та використання їхнього досвіду у галузі туризму сприятиме успіху та допоможе Україні сформувати свою політику у сфері туризму, розробити законодавчо-нормативну базу які б відповідали нормам та стандартам ЄС.

Протягом багатьох років чимало вчених досліджували й удосконалювали як загальні принципи розвитку туризму, так і розвиток туристичної галузі країн Європейського Союзу й використання їх досвіду для інших країн. Вивченню теорії і впровадженню основних принципів організації туризму, співпраці у даній сфері між країнами загалом, присвячено праці таких вітчизняних вчених В. Кифяка [8], П. Масляка [9], Б. Дубовика [7], В. Воскресенського [3], Н. Василюха [1], С. Волков і О. Попкова [2], Ю. Дмитрієвський [6] та інші. Отже, метою статті є розкрити і показати сучасні тенденції розвитку туризму в країнах ЄС, дослідити співпрацю та оцінити використання досвіду ЄС Україною.

Туризм являє собою таку галузь, яка зазнає все більше динамічного розвитку на міжнародному рівні. На сьогоднішній день він став невід'ємною частиною світової економічної системи або так званим економічним феноменом сучасності. Основну роль у становленні та розвитку світового туризму, його вплив на національну економіку слід відзначити у країнах Європейського союзу. Тут зароджувалися перші спроби щодо розвитку туризму у стародавні часи, виник організований туризм у 19 ст., найбільш відвідувані держави світу теж тут знаходяться. Це першочергово пов'язано з просторовою концентрацією природного, культурного, історичного й етнічного розмаїття. Традиційними лідерами за кількістю відвідувань в Європі є західні країни, а саме Франція, Іспанія, Італія, Велика Британія.

Однак, слід зазначити, що незважаючи на всю важливість індустрії туризму для європейської економіки, у межах Європейського союзу не існує офіційного інституту, що займається окремо питаннями розвитку туризму в країнах-учасниках. Це виконує вищий орган виконавчої влади Європейського союзу – Європейська комісія. Вона у свою чергу через діяльність структурних фондів здійснює діяльність по розвитку туризму в країнах ЄС. Дані структурні фонди є джерелом інвестування в індустрію туризму найменш розвинених європейських регіонів, до яких належить група країн Центральної та Східної Європи. До основних структурних фондів Європейського союзу, що надають активну допомогу в розвитку туризму слід віднести наступні:

- Європейський фонд регіонального розвитку;
- Європейський соціальний фонд;

– Європейський фонд управління сільським господарством;

- Європейська комісія подорожей;
- Європейський інвестиційний банк та ін.

Європейський фонд регіонального розвитку фінансує проекти з розвитку інфраструктури, вкладає інвестиції у створення нових робочих місць та реалізацію проектів розвитку окремих територій, надає фінансову допомогу малим підприємствам. Його діяльність охоплює багато сфер: транспорт, комунікаційні технології, дослідження та інновації, соціальну інфраструктуру, професійну підготовку, структурний перепрофілювання економіки міст та сільської місцевості та ін. [12, с. 21].

У реалізації політики зайнятості населення у туристській сфері важливу роль відіграє Європейський соціальний фонд. Він фінансує проекти, спрямовані на підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів, з метою зростання продуктивності праці. В рамках діяльності цього фонду здійснюється також стимулювання діяльності малих туристичних підприємств у країнах Європейського союзу. Ці дії, сприятливо позначаються на підвищенні економічної активності та збільшенні рівня зайнятості населення [4, с. 39].

Європейський фонд управління сільським господарством фінансує заходи з розвитку сільської місцевості та здійснює допомогу населенню, зайнятого у натуральному виробництві, в тому числі сприяє розвитку агро- та екотуризму [4, с. 40].

Окремо потрібно згадати таку некомерційну організацію, як Європейська комісія подорожей, членами якої є 39 національних туристських організацій країн Європи. Основна роль Європейської комісії подорожей полягає у розвитку туризму як в окремих регіонах континенту, так і у всій Європі.

Основними законодавчими актами, що регулюють питання європейської політики в області туризму, є:

- резолюція конференції «Майбутнє європейського туризму», прийнята у травні 2002 р. в Брюсселі;
- Лісабонська стратегія в області розвитку туризму і збільшення зайнятості (лютий 2005 р.);
- прикінцеві положення Конференції зі сталого розвитку європейського туризму та оновлення туристської політики (квітень 2005 р., Брюссель);
- доповідь Групи сталого розвитку туризму (2006 р., Брюссель);
- прикінцеві положення Конференції міністрів туризму, що проходила в Потсдамі в травні 2007 р.;
- Повістка з питань сталого розвитку та конкурентоспроможності європейського туризму, прийнята Європейською комісією у жовтні 2007 р. на Європейському туристичному форумі у Алгарве, Португалія [12, с. 34–67; 4, с. 41].

Перераховані вище документи відіграють координуючу роль у процесі розвитку туризму у країнах ЄС. Таким чином, це означає, що ЄС активно координуючи туристську діяльність, не втручається у національну політику кожної з країн-учасниць, залишаючи останнім повну свободу дій у процесі створення і просування своїх національних туристських продуктів на міжнародний ринок туристських товарів і послуг.

Союз визначає основні принципи вирішення проблем для забезпечення рівня росту туризму в цих країнах:

- захист туристів і їхнього вільного пересування, що включає в себе: спрощення поліцейського і митного

контролю на границях; підвищення безпеки туристів і захист їх від несумлінної реклами; гармонізація політики страхування туристів; інформування про їхні соціальні права;

- гармонізація правил діяльності в індустрії туризму; гармонізації податкової політики у різних країнах ЄС;
- взаємного визнання рівня кваліфікації і дипломів професійної підготовки;
- регіональний розвиток туризму з метою його просування у менш розвинені регіони союзу, що мають туристський потенціал [2, с. 8–16].

Взагалі туристський успіх країн-учасниць ЄС на міжнародному туристському ринку можна пояснити не скільки успішною політикою на загальноєвропейському рівні, скільки грамотною політикою країн-учасниць у галузі розвитку і просування національних турпродуктів на місцевому рівні. У більшості країн-учасниць ЄС, за рідкісним винятком, сформувалася практика створення Національних Туристських Адміністрацій (НТА), які займаються розробкою національних програм розвитку туризму. Дані туристські адміністрації можуть по-різному називатися (Turespana – в Іспанії, British Tourist Authority – у Великобританії, ENIT – в Італії, Maison de la France – у Франції тощо), але характер і сутність функціонування даних національних інститутів досить схожа. Саме НТА займаються розробкою і просуванням нових туристських продуктів на міжнародний туристський ринок.

До прикладу діяльність у сфері туризму для країн ЄС можна охарактеризувати детальніше через так звані і вище згадувані законодавчі акти. Зокрема у лютому 2005 року Європейська комісія розпочала реалізацію так званої Лісабонської стратегії, яка зосереджена на вирішенні двох найважливіших завдань: забезпечення стійких темпів зростання туризму та підвищення рівня зайнятості в туристичній сфері. Також дана стратегія означала те, що створюються нові умови для подальшої інтеграції ЄС, спрощуються механізми прийняття рішень всередині ЄС, вперше в історії створюється повноцінна єдина європейська (в рамках ЄС) дипломатична служба, розширюються повноваження Європейського парламенту [10].

Лісабонський договір вносить зміни в діючі угоди про ЄС (Римський договір 1957 р.; Маастрихтська угода 1992 р.; Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії 1957 р. з метою реформування системи управління ЄС, спрощує систему колективних органів управління ЄС, принципи і порядок їх роботи, робить їхню діяльність більш прозорою. Важливим елементом Лісабонського договору є те, що набула юридичної сили Хартія прав європейських громадян (з деякими застереженнями).

Стратегією були визначені основні цілі, згідно з якими повинна розвиватися туристська індустрія європейського співтовариства:

- забезпечення стійкості туризму;
- громадська освіта;
- забезпечення зайнятості населення;
- соціальна орієнтація туризму.

Під стійким туризмом Європейський економічний і соціальний комітет передбачає безпечний туризм, який забезпечує довгостроковий економічний розвиток приймаючих країн.

Однак вже в 2005 р. Рада Європи розглянула результати «Лісабонської стратегії» за 5 років і констатувала невиконання намічених цілей. Тому «Лісабонську стратегію» – 2000-го року згодом замінила нова програма розвитку «Європа – 2020», що забезпечить високий рівень зростання та зайнятості в ЄС. Як зазначив українські спеціалісти, то основними складовими «Європи 2020» є такі: перше – створення так званого «інноваційного союзу», що відчинить двері науці та новим технологіям. Друге – покращення системи освіти, третє – розвиток цифрового ринку та інтернету, четверте – перехід на ресурси відновлюваної енергії, п'яте – покращення підприємницького середовища Євросоюзу. Останні два стосуються з одного боку – модернізації ринку праці, а з іншого – європейської платформи по боротьбі з бідністю [10].

Програма розвитку «Європа – 2020» має на меті забезпечити стабільність європейської економічної моделі у трьох вимірах. Найперше, в економічній площині: програма закладає у підвалини майбутньої економічної стратегії Європи принципи конкурентоздатності, інноваційності та економіки знань.

По-друге, «Європа – 2020» спрямована на соціальну стабільність. Її мета – забезпечити європейців робочими місцями, для чого будуть розроблені спеціальні навчальні програми, а також досягнуто повної трудової рівності між жінками і чоловіками.

Нарешті, програма «Європа – 2020» має на меті забезпечити екологічну стабільність. Для цього слід здійснити перехід до нової екологічної економічної моделі, що матиме низький рівень викидів CO₂.

Під час закриття засідання міністрів Державний Секретар Іспанії Дієго Лопес Гаррідо визначив головні риси нової програми, які мають відрізнити її від попередньої «Лісабонської стратегії». За його словами, стратегія «Європа – 2020» має бути менш бюрократизованою, а також ставити чіткі й реалістичні цілі [10].

Європейський союз надає всіляку допомогу, в тому числі і фінансову, в розвитку туристської інфраструктури країн-учасниць. Незважаючи на це, політика ЄС у галузі розвитку туризму будується на принципі повної самостійності самих країн-учасниць у питанні вибору вектора розвитку національної індустрії туризму. Численні програми міжрегіональної кооперації між країнами-учасниками ЄС з різним рівнем розвитку туристської інфраструктури допомагають країнам, які мають менш розвинену інфраструктуру, впроваджувати нові технології для підвищення конкурентоздатності їхнього туристського продукту, що позитивним чином позначається на динаміці туристських прибуттів у країни Європейського союзу [2, с. 8–16].

Відносно України, то її владі необхідно приділити більше уваги розвитку співпраці з країнами ЄС у галузі туризму, це дасть можливість просунути вітчизняні туристичні послуги на європейський ринок та підвищити їх конкурентоспроможність, залучитися до міжнародного інформаційного простору, отримати досвід туристичної діяльності успішних підприємств країн ЄС. Україна має всі можливості стати одним з провідних європейських туристичних центрів Європи, оскільки має відповідний туристично-рекреаційний потенціал [1, с. 160–165].

Співробітництво України з країнами ЄС надасть можливість підвищити економічну ефективність національної туристичної сфери.

Пропонується вирішити такі питання, які сприяли б співпраці України з Європейським Союзом у туристичній галузі:

- спростити прикордонні та митні формальності в оформленні документів;

- сприяти підвищенню якості та вдосконалення туристичних послуг, розробити системи стандартизації та сертифікації підприємств туристичної сфери в Україні, які могли б відповідати міжнародним стандартам та нормам Європейського Союзу;

- здійснювати інвестиційну діяльність та надавати технічну допомогу з боку держав Європейського Союзу;

- створити відповідну систему підготовки, перепідготовки, підбору персоналу та підвищення їх кваліфікації, який зайнятий у туристичній сфері України, шляхом навчання і стажування у країнах Європейського Союзу;

- популяризація позитивного туристичного іміджу України на європейському ринку [5, с. 48–71; 11, с. 106–137].

У сучасних умовах функціонування для туристичної галузі важливо розширювати та зміцнювати співробітництво з країнами-членами Європейського Союзу, що сприяло б різноманітності туристичних послуг, підвищило конкурентоспроможність туристичних підприємств. В цьому аспекті головним завданням є допомога з боку Європейського Союзу щодо залучення інвестицій в розширення та покращення туристичної та курортної інфраструктури України.

Співпраці України з ЄС у туристичній галузі можуть сприяти міжнародні семінари та наукові конференції з участю іноземних колег, вивчення досвіду організації туристичної діяльності від країн ЄС, розробка новачій у наданні туристичних послуг, сформувати відповідні до ЄС стандарти та норми обслуговування туристів.

Необхідно налагодити систему обміну досвідом на постійній основі з відповідними структурами ЄС, адаптувати вітчизняне законодавство у сфері туризму до відповідних норм ЄС, організувати систему сертифікації у туристичній галузі, розробити механізм запровадження міжнародних стандартів якості туристичних послуг на українському ринку туристичних послуг.

Отже, сьогодні туризм в ЄС є однією з найбільш успішних галузей світового господарства. Як і будь-яка інша сфера господарської діяльності, індустрія туризму в ЄС є дуже складною системою, ступінь розвитку якої залежить від ступеня розвитку економіки країни в цілому. У даний час на промислово розвинені країни ЄС припадає 60% всіх прибуттів іноземних туристів і 70–75% здійснених у світі поїздок і 40% валютних надходжень.

Питання розвитку галузі туризму в Україні є і завжди буде актуальним питанням, оскільки саме на нього виділяються кошти до місцевих бюджетів, відбувається створення робочих місць, розвиваються сектори економіки, які пов'язані з наданням туристичних послуг, розбудовується соціальна та виробнича інфраструктура у туристичних центрах, збільшується надходження валюти.

Враховуючи це уряд має сприяти співпраці України з країнами ЄС – що зробить туристичну галузь високоприбутковою, яка задовольнить попит як внутрішнього, так і міжнародного туризму якісними послугами.

Список використаних джерел

1. Василюха Н. В. Розвиток ринку туристичних послуг у контексті розвитку транскордонного співробітництва / Н. В. Василюха // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. – 2010. – Вип. 3. – С. 160–165.
2. Волков С. К., Попкова О. Г. Сучасна економіка: проблеми та рішення. Єдина політика Європейського союзу в галузі туризму. – 2010. – №9 (9). – С. 8–16.
3. Воскресенський В. Ю. Міжнародний туризм: Навчальний посібник. – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2006. – 255 с.
4. Гайдукевич Л. Туристська політика в розширеному Європейському союзу / Л. Гайдукевич // Журнал міжнародного права і міжнародних відносин. – 2008. – №4. – С. 39–40.
5. Гонтаржевська Л. І. Ринок туристичних послуг в Україні / Л. І. Гонтаржевська. – Д.: Східний Видавничий дім, 2008. – 180 с.
6. Дмитрівський Ю. Д. Туристські райони світу: Навчальний посібник. – Смоленськ: СГУ, 2000. – 224 с.
7. Дубовик Б. Досвід міжнародної співпраці в рамках євро-регіонів. Перспективи України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uspishnaukraina.com.ua/uk/analitics/4/31.html>. – Дата звернення: 05.08.2005.
8. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Навчальний посібник. – Чернівці: Книги – XXI, 2003. – 300 с.
9. Масляк П. О. Рекреаційна географія. Навчальний посібник. – К.: Знання, 2008. – 343 с.
10. «Лісабонську стратегію» має змінити нова програма розвитку «Європа 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/view/238694.html>. – Дата звернення: 18.01.2010.
11. Розвиток туристичного бізнесу регіону: Навчальний посібник / За ред. доктора економічних наук, професора Школи І. М. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 292 с.
12. Європейський Союз: політика, економіка, право: навч. посіб. / за ред. Н. В. Антонюк, М. М. Микієвича. – Львів, 2005. – 532 с.

References

1. Vasylykha N. V. Rozvytok rynku turystychnykh posluh u konteksti rozvytku transkordnonnoho spivrobitnytstva / N. V. Vasylykha // Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. – 2010. – Vyp. 3. – S. 160–165.
2. Volkov S. K., Popkova O. H. Suchasna ekonomika: problemy ta rishennya. – 2010. – №9 (9). – S. 8–16.
3. Voskresens'kyi V. Yu. Mizhnarodnyy turizm: Navchal'nyy posibnyk. – M.: YuNYTY – DANA, 2006. – 255 s.
4. Haydukevych L. Turyst-s'ka polityka v rozshyrenomu Yevropeys'komu soyuzu / L. Haydukevych // Zhurnal mizhnarodnoho prava i mizhnarodnykh vidnosyn. – 2008. – №4. – S. 39–40.
5. Hontarzhivs'ka L. I. Rynok turystychnykh posluh v Ukraini / L. I. Hontarzhivs'ka. – D.: Skhidnyy Vydavnychyy dim, 2008. – 180 s.
6. Dmytriyevs'kyi Yu. D. Turyst-s'ki rayony svitu: Navchal'nyy posibnyk. – Smolens'k: SHU, 2000. – 224 s.
7. Dubovyk B. Dosvid mizhnarodnoyi spivpratsi v ramkakh yevrorehioniv. Perspektyvy Ukrainy [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.uspishnaukraina.com.ua>. – Data zvernennja: 05.08.2005.
8. Kyfyak V. F. Orhanizatsiya turystychnoyi diyal'nosti v Ukraini. Navchal'nyy posibnyk. – Chernivtsi: Knyhy – XXI, 2003. – 300 s.
9. Maslyak P. O. Rekreatsivna heohrafiya. Navchal'nyy posibnyk. – K.: Znannya, 2008. – 343 s.
10. Lisabons'ku stratehiyu maye zminyty nova prohrama rozvytku «Yevropa 2020» [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eu.prostir.ua/view/238694.html>. – Data zvernennja: 18.01.2010.
11. Rozvytok turystychnoho biznesu rehionu: Navchal'nyy posibnyk / Za red. doktora ekonomichnykh nauk, profesora Shkoly I. M. – Chernivtsi: Knyhy – XXI, 2007. – 292 s.
12. Yevropeys'kyi Soyuz: polityka, ekonomika, pravo: navch. posib. / za red. N. V. Antonyuk, M. M. Mykivvycha. – L'viv, 2005. – 532 s.

Korsak R. V., doctor of historical sciences, professor, Uzhgorod National University, faculty of «Tourism», department of tourism infrastructure and services (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

Berets A. V., master specialty «Turizmovedenie», Uzhhorod National University (Ukraine, Uzhgorod), nberets93@mail.ru

Development of tourism in The European Union and its experience for Ukraine in the early XXI st century

The article deals with EU policy in the tourism. Analyzed legislation governing tourist activities of the participating countries, the practice of creating national

tourism administrations that promote the development of the tourism industry. Separately, estimated to collaborate, using the experience of the European Union by Ukraine.

Keywords: tourism The European Union tourist industry, policy, national tourist administrations, collaboration.

Korsak R. V., doctor of historical sciences, professor of the department of tourism infrastructure and services, faculty of «Tourism», Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), korsakr@inbox.ru

Berets A. V., master specialty «Turizmovedenie», Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), nberets93@mail.ru

Развитие туризма в странах Европейского союза и опыт организации для Украины в начале XXI века

Рассмотрено политику Европейского союза в туристической индустрии. Анализируются законодательные акты, регламентирующие туристскую деятельность стран-участниц и практика создания национальных туристских администраций, которые способствуют развитию туристической отрасли стран. Отдельно оценены возможности сотрудничества, использования опыта Европейского союза для Украины.

Ключевые слова: туризм, Европейский союз, политика в области туризма, национальные туристские администрации, сотрудничество.

***

УДК 635.655(091)(477)«20»

Муханов В. М., кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України та філософії, Вінницький національний аграрний університет (Україна, Вінниця), muhan2004@mail.ru

ІСТОРИКО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОЩУВАННЯ ТА ПЕРЕРОБКИ СОЇ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ XXI СТ.

Мета статті полягає у проведенні історико-економічного аналізу розвитку галузі промислового вирощування та переробки сої в Україні на початку третього тисячоліття, а також дослідженню короткострокових перспектив цієї галузі сільського господарства.

В процесі дослідження було використано загальнонаукові методи: порівняльно-історичного і системного аналізу та спеціальний метод історичного дослідження – аналіз нормативно-правових документів.

В статті проаналізовано основні напрями становлення вітчизняної галузі промислового вирощування та переробки сої в Україні на сучасному етапі, розглянуто основні проблеми та перспективи подальшого розвитку промислових зон вирощування культури, прослідковано генезу галузевих та національних програм, безпосередньо пов'язаних з розвитком вітчизняного сільництва у XXI ст.

Ключові слова: соя, промислове виробництво сої, вирощування сої, галузева програма, національна програма.

Протягом останніх десятиліть соя зарекомендувала себе в якості однієї з провідних культур світового землеробства, яка до того ж поєднує в собі унікальні кормові та харчові властивості. Стабільне зростання ролі посівів сої в структурі світового землеробства, позитивна динаміка попиту на соєві боби та продукти їх переробки на світовому ринку дозволяють оптимістично оцінювати перспективи подальшого розвитку галузі промислового виробництва цієї культури в контексті поступу світової економіки.

Проблема історичного-економічного аналізу розвитку галузі промислового вирощування та переробки сої в Україні на початку XXI ст. у вітчизняній науковій літературі та періодиці комплексно не досліджена. Окремі аспекти, що стосуються розвитку промислового вирощування сої, перспективних напрямів використання соєвого білка, подаються в працях А. О. Бабича [1; 5], В. Н. Тимченко [2], О. М. Білоусова [3], В. Ф. Петриченко